

Pirkanmaan hyvinvointialue

Pirkanmaan hyvinvointialue

Lausunto

PL 272, 33101 Tampere

Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden valiokunnan lausunto IKI2035-kehittämishjelmasta

Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden valiokunta kiittää mahdollisuudesta lausua IKI2035 päivitysluonnokseen.

Valiokunta pitää IKI2035-ohjelman päivittämistä tärkeänä tilanteessa, jossa ikääntyneiden määrä ja palvelutarpeet kasvavat ja samanaikaisesti on huolehdittava palvelujen laadusta, vaikuttavuudesta, henkilöstön riittävyydestä sekä toiminnan ja talouden kestävyyydestä.

Valiokunta katsoo, että ohjelman lähtökohtaa tulee vahvistaa nykyistä ihmislähtöisemmäksi. Pirkanmaan hyvinvointialueen strategian keskeinen periaate ”Tärkeintä on ihminen” tulee näkyä läpileikkaavasti myös IKI2035-ohjelman tavoitteissa, toimenpiteissä ja seurannassa.

Valiokunta korostaa, että yksittäiset palvelutoimet tulee nähdä yhtenäisenä kokonaisuutena ikäihmisten hyvän elämän mahdollistamisena ennaltaehkäisystä ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Valiokunta edellyttää, että kehittämishjelman seurannassa ilmoitetaan aina tehtyjen sosiaalihuoltolain mukaisten hallintopäätösten määrät sekä hyväksytyt ja hylätyt anomukset.

Ikääntyvän ihmisen hyvinvointi ohjelman tavoitteeksi

Ohjelman nykyiseksi ydintavoitteeksi on asetettu toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palvelurakenne. Valiokunta katsoo, että toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palvelurakenne on välttämätön, mutta sen tulee olla keino eikä ohjelman varsinainen päämäärä.

IKI2035-ohjelman ensisijaiseksi päämääräksi tulee asettaa ikääntyneiden ihmisten hyvinvointi sekä mahdollisuus hyvään, turvalliseen ja omannäköiseen elämään. Toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palvelurakenteen tehtävänä on mahdollistaa tämän päämäärän toteutuminen.

Valiokunta esittää, että ohjelman ydintavoite muotoillaan esimerkiksi seuraavasti:

Hyvinvoiva ikääntynyt – hyvä ja omannäköinen elämä Pirkanmaalla.

Tätä tavoitetta tukevat oikea-aikaiset, saavutettavat ja vaikuttavat palvelut sekä toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palvelurakenne.

Ohjelman kehittämiskärjet ihmislähtöisiksi

Valiokunta esittää, että ohjelman kehittämiskärjet muotoillaan nykyistä ihmislähtöisemmiksi siten, että ne kuvaavat ensisijaisesti ikääntyneelle ihmiselle tavoiteltavaa hyötyä eivätkä organisaation toimenpiteitä tai palvelurakennetta. Nykyiset kehittämiskärjet ovat neuvonnan, ohjauksen ja ennaltaehkäisevien palvelujen vahvistaminen, kotona asumisen

tukeminen, asumispalvelujen rakenteen keventäminen, integraation vahvistaminen yhdyspinnoissa sekä vaikuttavat digi- ja teknologiaratkaisut.

Valiokunta esittää seuraavat muutokset kehittämiskärkiin:

1. Neuvonnan, ohjauksen ja ennaltaehkäisevien palvelujen vahvistaminen -> **1. Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen sekä palvelutarpeiden ennaltaehkäisy**
2. Kotona asumisen tukeminen -> **2. Hyvä ja turvallinen elämä omassa kodissa**
3. Asumispalvelujen rakenteen keventäminen -> **3. Turvallinen ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaava asuminen**
4. Integraation vahvistaminen yhdyspinnoissa -> **4. Sujuvat ja oikea-aikaiset palvelut elämäntilanteen muuttuessa**
5. Vaikuttavat digi- ja teknologiaratkaisut -> **5. Saavutettavat palvelut ja arkea tukeva teknologia**

Valiokunta esittää lisäksi, että myös dian 3 otsikko ”Kohti kestäväää palvelurakennetta” muutetaan ihmislähtöisemmäksi, esimerkiksi muotoon **”Kohti hyvää ikääntymistä Pirkanmaalla”**.

Samalla kunkin kärjen alla olevat kuvaukset tulee muotoilla niin, että niissä näkyy ensin tavoiteltava vaikutus ihmisen elämässä ja vasta sen jälkeen keinot. Esimerkiksi neuvonnan ja ohjauksen kohdalla päämääränä olisi toimintakyvyn ja hyvinvoinnin säilyminen, asumisessa turvallisuus ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen, integraatiossa palvelujen sujuvuus asiakkaan näkökulmasta ja teknologiassa arjen, osallisuuden, turvallisuuden ja palvelujen saavutettavuuden tukeminen.

Näin ohjelman kärjet kuvaisivat johdonmukaisesti sitä, mitä ikääntyneen ihmisen elämässä halutaan saavuttaa, eivät ensisijaisesti sitä, mitä palvelujärjestelmässä tehdään. Näin kehittämiskärjet tukisivat johdonmukaisesti keskeistä strategista tavoitetta **”Tärkeintä on ihminen.”** Samalla valiokunta ajattelee näiden muutosten auttavan pirkanmaalaisten ikäihmisten luottamuksen saavuttamista.

Ohjelman ymmärrettävyys

Valiokunta kiinnittää huomiota ohjelman ymmärrettävyyteen. Strategisen asiakirjan tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen tulee avautua selkeästi jokaiselle ikääntyneiden palveluissa työskentelevälle sekä päätöksentekijälle. Valiokunta esittää, että ohjelman tekstiä ja kuvioita selkeytetään ja organisaatiolähtöistä käsitteistöä vähennetään.

Ennaltaehkäisyä tulee tarkastella nykyistä laajemmin

Valiokunta pitää tärkeänä ohjelman tavoitetta vahvistaa ammatillista neuvontaa, ohjausta, Lähtötoimintaa, varhaista tavoittamista ja etsivää vanhustyötä. Ohjelmassa on myös perustellusti nostettu esiin tutkittuun tietoon perustuva palveluohjaus.

Ennaltaehkäisyä ei kuitenkaan tule rajata ensisijaisesti neuvontaan ja palveluihin ohjaamiseen. Tavoitteena tulee olla konkreettisesti ikääntyneiden hyvinvoinnin ja toimintakyvyn vahvistaminen, toimintakyvyn heikkenemisen ehkäiseminen sekä

raskaampien palvelutarpeiden syntymisen ehkäiseminen ja siirtäminen myöhemmäksi. Valiokunta pitää tärkeänä varautua ajoissa riittäviin palveluihin koko palveluketjussa.

Tähän sisältyvät muun muassa liikkumisen ja fyysisen toimintakyvyn tukeminen, kaatumisten ehkäisy, ravitsemuksen ja kognitiivisen toimintakyvyn tukeminen sekä yksinäisyyden ja sosiaalisen eristytymisen ehkäiseminen. Tällaisesta ennaltaehkäisevän toiminnan vaikuttavuudesta on tutkimusnäyttöä verrattuna pelkkään ohjaukseen ja neuvontaan.

Valiokunta pitää tärkeänä myös kuntouttavan päivätoiminnan näkyvää asemaa ohjelmassa. Päivätoimintaa tulee tarkastella osana toimintakyvyn, osallisuuden ja kotona asumisen tukemista eikä ainoastaan yksittäisenä palvelumuotona.

Ennaltaehkäisevässä toiminnassa tulee hyödyntää tutkimusnäyttöön perustuvia toimintatapoja ja arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneiden hyvinvointiin, toimintakykyyn ja palvelutarpeeseen.

Pirhan tulee ottaa systemattisesti käyttöön Finger-malli, johon sisältyvät ravitsemus, liikunta, aivoterveyden harjoittelu, sosiaalisuus ja terveydentilan seuranta.

Ikääntyneiden hyvinvointi ja toimintakyky rakentuvat laajasti myös sosiaali- ja terveyspalvelujen ulkopuolella. Ikäystävällinen ja esteetön elinympäristö, liikkumisen mahdollisuudet, kulttuuri- ja harrastustoiminta, yhteisöllisyys sekä mahdollisuus osallistua ja ylläpitää sosiaalisia suhteita ovat keskeisiä hyvän ikääntymisen edellytyksiä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että IKI2035-ohjelmassa vahvistetaan hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen, seurakuntien, yritysten ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä. Yhdyspintatyön tavoitteena tulee olla, että ikääntyneen hyvinvointia, toimintakykyä, osallisuutta ja kotona asumista tukevat palvelut ja mahdollisuudet muodostavat ihmisen näkökulmasta sujuvan kokonaisuuden riippumatta siitä, mikä taho niitä järjestää tai tuottaa.

lääkäiden ja vammaisten henkilöiden sote-palvelut tulee järjestää tarpeiden mukaan nopealla aikataululla. Lääkäiden ja vammaisten sekä heidän omaistensa tulee voida luottaa siihen, että palveluita saa tarpeen mukaan. Tämä turvaa kotihoitoa ja auttaa omaisia jaksamaan hoitotyössä. Lyhytaikaishoito- ja kuntoutusjaksot tukevat kotona selviytymistä.

Kotihoidon tavoitteeksi ihmissuhteiden jatkuvuuden lisääminen, toimintakyky ja hyvä arki

Valiokunta pitää hyvänä, että ohjelmassa nostetaan esiin asiakkaan osallisuus oman toimintakykynsä arvioinnissa ja omien tavoitteidensa asettamisessa sekä Voimavarat arjessa -toimintamallin vakiinnuttaminen ikääntyneiden palveluihin.

Kotihoidon kehittämisessä tulee kuitenkin erottaa toisistaan keinot ja tavoiteltavat vaikutukset. Esimerkiksi asiakkaan luona tehtävän työajan lisääminen on toiminnan järjestämistä kuvaava mittari, mutta se ei itsessään osoita palvelun vaikuttavuutta.

Kotihoidon keskeiseksi tavoitteeksi tulee asettaa asiakkaan toimintakyvyn ja omatoimisuuden tukeminen, turvallinen kotona asuminen, asiakkaan omien tavoitteiden toteutuminen sekä palvelutarpeen kasvun ehkäiseminen silloin, kun se on mahdollista.

Kotihoidon onnistumista tulee tämän vuoksi arvioida suoritteiden ja resurssien käytön lisäksi sillä, mitä asiakkaan toimintakyvylle, hyvinvoinnille ja palvelutarpeelle tapahtuu palvelun aikana.

Pirkanmaan hyvinvointialueen henkilökunnan sairauspoissaoloissa kotihoidon henkilökunnan osuus on suurimpia. Tähän on varmasti useampia syitä, joihin ei tässä lausunnossa oteta tarkemmin kantaa. Korkeat poissaolojen määrät merkitsevät kuitenkin yli viidenneksen henkilökunnan työpanoksen ohjautumista sijaistyövoiman käyttämiseen lisäresursseilla. Samalla ikääntyneiden henkilöiden kotona käy yhä useampia, jatkuvasti vaihtuvia henkilöitä. Ikääntyneet ihmiset eivät tunne henkilökuntaan kuuluvia eivätkä he päinvastoin asiakkaita. Tilanne aiheuttaa jopa pelkoa ikääntyneiden, kotihoidon piirissä olevien ihmisten parissa.

Kotihoidon työssä tulee tavoitteeksi ottaa ihmissuhteiden jatkuvuuden merkittävä lisääntyminen ikääntyneiden henkilöiden hyvän asiakaskokemuksen edellytyksenä. Muistisairaiden asiakkaiden osalta henkilökunnalla tulee olla tarpeeksi aikaa. Muistisairaille on tärkeää, että hoitajat eivät jatkuvasti vaihdu. Sosiaalinen vuorovaikutus on muistisairaahan hoitamisen keskeinen elementti. Hyvä kotihoito, yhdessä kuntouttavan päivätoiminnan kanssa, voi pidentää muistisairaahan hyvää kotona asumisen aikaa. Teknologian hyöty muistisairaalle on hyvin rajallinen eikä se korvaa hoitajaa. Etäkotihoito toimii muistisairaalle huonosti. Lääkeautomaatti voi antaa lääkkeitä, mutta ei voi huolehtia siitä, että asiakas ottaa ne.

Valiokunta esittää, että hyvinvointialue käynnistää kotihoidon kehittämis- ja kokeiluhankkeen ihmissuhteiden jatkuvuuden kehittämiseksi. Muodostetaan hollantilaisen naapurustohoiva-mallin mukaisia 12 henkilön tiimejä väestövastuupohjalta sekä Tampereelle ja ympäristökuntiin että myös reuna-alueille. Kokeilussa olisi sekä omaa toimintaa että yhteistyökumppaneita. Tällä tavalla pystytään merkittävästi vaikuttamaan myös kotihoidon kulkemisten logistiikkaan ja lisätä kotona tehtävän työn aikaa. Naapurustohoivan kehittäjien työn lähtökohtana olivat virkkeet ”Keskity ihmiseen ja pidä asiat yksinkertaisena.”

Valiokunta uskoo, että mallilla on myös taloudellista vaikuttavuutta sekä kotihoidon asiakkaiden saaman palvelun laadun että henkilökunnan työn mielekkyyden parantumisen ohella. Kuvatun kaltainen tiimityö lisäisi ja parantaisi asiakkaiden ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta sekä rakentaisi yhteisöllisyyttä. Lääkeannostelijoiden käyttöönotto tukee tiimien työtä.

Monikulttuurisuus pitää ottaa huomioon kotihoidon järjestämisessä, jo lähihoitajien koulutuksessa. Maahanmuuttajat sekä heitä edustavat tahot tulee ottaa mukaan palvelujen suunnittelussa.

Ikääntyneitä vammaisia henkilöitä ei saa pudottaa omaishoidon piiristä. Valiokunta on huolestunut ikääntyneiden vammaisten siirtämisestä kotihoitoon henkilökohtaisen avun palveluista. Tämä ei tue asianosaisten toimintakyvyn turvaamista.

Valiokunta pitää tärkeänä panostamista perhehoidon kehittämiseen. Perhehoito voi auttaa esimerkiksi päivystyksen ruuhkautumiseen, mikäli siihen on varauduttu hyvin.

Omaishoidossa huomio koko omaishoitoperheeseen

Valiokunta pitää hyvänä ohjelman tavoitetta tukea omaishoitoperheiden hyvinvointia ja toimintakykyä. Tavoitetta tulee kuitenkin konkretisoida.

Omaishoidon kehittämisen lähtökohtana tulee olla koko omaishoitoperheen hyvinvointi, toimintakyky ja omaishoitajan jaksaminen. Tukea tulee olla saatavilla riittävän varhain ennen tilanteen kriisiytymistä.

Valiokunta pitää tärkeänä joustavien ja perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaavien tuen ja vapaiden järjestämisen tapojen kehittämistä sekä perhehoidon eri mahdollisuuksien hyödyntämistä. Valiokunnan mielestä omaishoidon vapaiden säännöllinen pitäminen lisää omaishoitajan jaksamista. Valiokunta katsoo, että omaishoidon vapaiden säännönmukaisesta toteutumisesta sekä toteutumisen seurannasta tulee huolehtia. Poikkeamiin on reagoitava nopeasti.

Lakisääteisten vapaiden seurannassa ei riitä tieto myönnettyjen vapaiden määrästä. Tulee seurata myös vapaiden tosiasiallista toteutumista ja niitä syitä, joiden vuoksi myönnetyt vapaat mahdollisesti jäävät käyttämättä.

Yhteisöllisen asumisen lähtökohtana tulee olla ihmisen tarve

Valiokunta pitää tärkeänä yhteisöllisen asumisen kehittämistä yhtenä vaihtoehtona ikääntyneiden asumisen ja palvelujen kokonaisuudessa. Ohjelmassa on perustellusti nostettu esiin palvelutarpeen arvioinnin vahvistaminen siten, että palvelu kohdistetaan oikea-aikaisesti suhteessa asiakkaan tarpeisiin.

Yhteisöllisen asumisen lisääminen tai vakiinnuttaminen ei kuitenkaan saa muodostua itseisarvoksi eikä ensisijaisesti keinoksi keventää palvelurakennetta. Lähtökohtana tulee olla, että oikea ihminen saa oikean palvelun oikeaan aikaan.

Yhteisöllisen asumisen soveltuvuutta tulee arvioida asiakkaan yksilöllisen palvelutarpeen, toimintakyvyn, kognitiivisen toimintakyvyn ja turvallisuuden perusteella. Erityistä huomiota tulee kiinnittää muistisairaiden ihmisten tarpeisiin.

Palvelun tulee mahdollisuuksien mukaan joustaa ihmisen muuttuvan palvelutarpeen mukana. Valiokunta pitää tärkeänä, ettei palvelurakenteen muutos johda tarpeettomiin muuttoihin toimintakyvyn heikentyessä.

Yhteisöllisen asumisen onnistumista tulee arvioida paikkamäärien ja palvelun peittävyys lisäksi muun muassa asiakkaiden toimintakyvyn, turvallisuuden, hyvinvoinnin, yksinäisyyden ja palvelutarpeen muutosten perusteella.

Valiokunta edellyttää, että lupaviranomaisten vaatimus yhteisöllisen asumisen asiakkaan itsenäisestä poistumiskyvystä otetaan huomioon palvelua järjestettäessä.

Yhteisöllisen asumisen tilojen ja palvelukriteerien tulee mahdollistaa aidosti turvallinen ja asiakaslähtöinen asuminen. Yhteisöllisen asumisen lähtökohtana tulee olla palveluntarve, ei ensisijaisesti säästöjen tavoittelu.

Yhteisöllisyyden tulee toteutua käytännössä. Pelkät yhteiset tilat eivät vielä synnytä yhteisöllisyyttä, vaan tarvitaan riittävää henkilöstön tukea, vertaistuen mahdollistamista ja asukkaiden yksilöllisten voimavarojen huomioimista. Asukkaalla tulee olla mahdollisuus

osallistua yhteiseen toimintaan omien toiveidensa mukaisesti – ja myös mahdollisuus olla osallistumatta.

Yhteisölliseen asumiseen tulee päästä riittävän varhain, jotta siitä voidaan aidosti hyötyä. Samalla on arvioitava kriittisesti, vastaako nykyinen yhteisöllisen asumisen malli asiakkaiden tarpeisiin, sillä palvelussa on tällä hetkellä myös liian huonokuntoisia asiakkaita.

Yhteisöllisen asumisen tulee olla mahdollinen myös vammautuneille ikääntyneille. Pariskuntien yhdessä asumista ja läheisten mahdollisuutta yöpyä tulee mahdollisuuksien mukaan tukea myös silloin, kun vain toinen puolisoista täyttää varsinaiset palvelukriteerit.

Hoito- ja palvelusuunnitelman tulee olla yksilöllinen. Yhteisöllisen asumisen tulee tukea elämäniloa, toimintakykyä ja osallisuutta mahdollisimman pitkään. Toiminnassa voidaan hyödyntää myös vapaaehtoisia sekä nuorten kesätyötä ja muuta avustavaa toimintaa.

Palvelutason ja kehittämisen yhteydessä on huomioitava hyvinvointialueen rahoituksen reunaehdot. Samalla tulee arvioida palvelutarpeen muutoksia ajassa ja varautua siihen, että asiakkaan suurin palveluntarve voi joissakin tilanteissa myös vähentyä.

Palvelutason ja kehittämisen yhteydessä on huomioitava hyvinvointialueen rahoituksen reunaehdot eli se, että palvelutason määrittää pitkälti valtion myöntämä rahoitus. Tulee myös arvioida palvelutarpeen muutoksia ajassa ja varautua siihen, että palveluntarve tulee tasaantumaan vuosikymmenten kuluessa.

Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa tavoitteeksi hyvä elämä

Ohjelman ympärivuorokautista palveluasumista koskeissa tavoitteissa painottuvat henkilöstön ammattirakenne, moniammatillisuus sekä toimintakykyarviointien hyödyntäminen henkilöstömitoituksessa ja resurssitarpeiden ennakoinnissa.

Valiokunta pitää näitä tärkeinä, mutta katsoo, että tavoitteissa tulee näkyä nykyistä vahvemmin se, mitä palvelulla tavoitellaan asukkaan elämässä.

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen on asukkaan koti. Se on myös usein hänen viimeinen kotinsa. Sen vuoksi tavoitteisiin tulee sisällyttää hyvän elämän ja elämänlaadun lisäksi toimintakyvyn ylläpitäminen, osallisuus, itsemääräämisoikeus, merkityksellinen arki, liikkuminen ja ulkoilu, sosiaaliset suhteet, hyvä ravitsemus, turvallisuus sekä hyvä elämän loppuvaiheen hoito.

Palvelun onnistumista tulee arvioida henkilöstö- ja rakennemittareiden lisäksi asukkaiden hyvinvoinnin, toimintakyvyn, elämänlaadun ja asiakaskokemuksen perusteella.

Muistisairaiden ihmisten määrän kasvu haastaa ympärivuorokautisen palveluasumisen järjestämisen riittävyttä. Yli 85-vuotiaiden ihmisten sisällä iso, kasvava ryhmä on yli 90-vuotiaat, joiden keskuudessa muistisairaudet ovat suurimmillaan. Iällä on suora yhteys muistisairauksiin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Pirkanmaan hyvinvointialue noudattaa eduskunnan oikeusasiamiehen 26.6.2026/EOAK/608/2025 antamaa päätöstä ympärivuorokautisen palveluasumisen järjestämisessä.

Valiokunta korostaa, että ympärivuorokautisen palveluasumisen tarvetta tulee tarkastella koko palveluketjun näkökulmasta. Tarpeeseen voidaan vaikuttaa jo paljon ennen

ympäri vuorokautisen hoivan tarvetta ennaltaehkäisyllä, varhaisella tuella, kuntoutuksella ja toimintakyvyn järjestelmällisellä tukemisella. Tavoitteena tulee olla toimintakyvyn säilyminen mahdollisimman pitkään ja ympärivuorokautisen hoivan tarpeen ehkäiseminen tai siirtäminen myöhemmäksi silloin, kun siihen voidaan vaikuttaa.

Kun ympärivuorokautisen hoivan tarve syntyy, palveluun tulee kuitenkin päästä oikea-aikaisesti. Tarpeeseen nähden riittävä palvelukapasiteetti on turvattava, jotta ihminen ei joudu odottamaan tarvitsemaansa asumispaikkaa epätarkoituksenmukaisessa tai tarpeettoman raskaassa palvelussa. Palvelurakenteen kattavuus ei ole tavoite itsessään, vaan sen tulee vastata väestön todelliseen palvelutarpeeseen.

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen on asukkaan koti ja usein hänen viimeinen kotinsa. Siksi palvelun päämääräksi tulee asettaa hyvä, turvallinen ja omannäköinen elämä loppuun saakka. Asukkaan jäljellä olevaa toimintakykyä tulee ylläpitää ja hänen voimavaransa, avuntarpeensa ja yksilölliset toiveensa huomioida arjessa. Osallisuuden, itsemääräämisoikeuden ja merkityksellisen arjen tulee toteutua. Liikkumisen, ulkoilun, sosiaalisten suhteiden, hyvän ravitsemuksen ja itselle merkityksellisen tekemisen tulee olla osa hyvää arkea.

Hyvä elämä edellyttää riittävää ja osaavaa henkilöstöä. Henkilöstön määrän tulee vastata asukkaiden todellista palvelu- ja avuntarvetta, ja gerontologista, kuntouttavaa sekä saattohoidon osaamista tulee vahvistaa. Henkilöstön riittävyyden tulee mahdollistaa välttämättömän perushoidon lisäksi toimintakyvyn tukeminen, osallisuus, ulkoilu ja hyvä arki. Saattohoito- ja palliatiivista osaamista tulee lisätä asumisyksiköissä, jotta hyvä elämän loppuvaiheen hoito voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa asukkaan omassa kodissa.

Tutkimusnäyttöön perustuvien vaikuttavien hoito-, hoiva-, kuntoutus- ja toimintakykyä tukevien menetelmien tulee olla systemaattisesti käytössä. Niiden käyttöönottoa ja juurtumista tulee tukea, toteutumista seurata ja vaikutuksia arvioida. Teknologiaa voidaan hyödyntää silloin, kun se lisää turvallisuutta, toimintakykyä, itsenäisyyttä tai elämänlaatua, mutta teknologia ei saa korvata tarvittavaa ihmisen antamaa hoivaa. Myöskään taloudelliset säästöt eivät saa johtaa siihen, että asukas saa vähemmän tarvitsemaansa hoivaa tai joutuu selviytymään yksin.

Valiokunta pitää tärkeänä myös läheisten merkitystä asukkaan elämässä. Omaisten ja läheisten mahdollisuus osallistua asukkaan arkeen ja hoitoon hänen omien toiveidensa mukaisesti tulee turvata. Puolisoiden yhteisen elämän jatkuminen tulee huomioida asumisratkaisuissa ja pariskuntien yhdessä muuttaminen ympärivuorokautiseen palveluasumiseen tulee mahdollistaa silloin, kun se vastaa heidän tarpeitaan ja toiveitaan.

RAI-tieto vahvemmin vaikuttavuuden arviointiin

Pirkanmaan hyvinvointialueella on jo laajasti käytössä RAI-arviointi. Ohjelmaluonnoksessa RAI-tiedon hyödyntäminen on kirjattu osaksi tiedolla johtamista, palvelujen kohdentamista, resursointia ja laadunhallintaa.

Valiokunta esittää, että RAI-tiedon hyödyntämistä vahvistetaan myös palvelujen tulosten ja vaikuttavuuden arvioinnissa. Toistuvista arvioinneista saatavaa tietoa voidaan hyödyntää asiakkaiden toimintakyvyn ja palvelutarpeen muutosten seuraamisessa sekä palvelujen kehittämisessä.

Vaikuttavuus ei ikääntyneiden palveluissa tarkoita aina toimintakyvyn paranemista. Etenevien sairauksien ja haurauden yhteydessä hyvä tulos voi olla toimintakyvyn säilyminen, heikkenemisen hidastuminen, turvallisuuden säilyminen tai hyvän arjen mahdollistuminen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että IKI2035-ohjelman seurannassa palvelujen peittävyttä, asiakasmääriä, kustannuksia ja muita järjestelmää kuvaavia mittareita tarkastellaan rinnakkain asiakkaiden toimintakyvyn, hyvinvoinnin ja palvelutarpeen muutoksia kuvaavan tiedon kanssa.

Tutkimusnäyttöön perustuvat toimintatavat systemaattisesti käyttöön

Valiokunta pitää hyvänä, että ohjelmassa on jo tutkittuun tietoon perustuvia toimintatapoja ja että esimerkiksi Voimavarat arjessa -toimintamalli on tarkoitus vakiinnuttaa kaikkiin ikääntyneiden palveluihin.

Valiokunta esittää, että periaate laajennetaan koko IKI2035-ohjelmaa koskevaksi.

Ikääntyneiden palveluissa tulee systemaattisesti tunnistaa, ottaa käyttöön ja juurruttaa tutkimusnäyttöön perustuvia ja vaikuttaviksi osoitettuja toimintatapoja. Käyttöönottoa tulee tukea johtamisella, henkilöstön osaamisen vahvistamisella ja tarkoituksenmukaisilla rakenteilla sekä seurata toimintatapojen toteutumista ja niiden aikaansaamia vaikutuksia.

Tiedolla johtamisen tulee siten muodostaa jatkuva kokonaisuus: tutkimusnäyttö -> vaikuttavan toimintatavan valinta -> suunnitelmallinen käyttöönotto ja juurruttaminen -> toteutumisen seuranta -> vaikutusten arviointi -> toiminnan kehittäminen.

painottaa, että henkilöstön valmiuksia kohdata erilaisia vähemmistöjä tulee vahvistaa. Asiakaslähtöisyyden tulee tarkoittaa sitä, että asiakas saa tarvitsemansa palvelun ja että henkilöstö kykenee ohjaamaan asiakkaan oikean palvelun piiriin.

Valiokunta pitää HaiPro-mittaristoa tärkeänä osana turvallisuuden ja laadun seurantaa.

Valiokunta toteaa, että esitetty mittaristo painottuu vahvasti määrällisiin mittareihin. Valiokunta katsoo, että mittaristoa tulee täydentää nykyistä enemmän laadullisilla mittareilla, jotta palvelujen vaikuttavuutta ja asiakaskokemusta voidaan arvioida kattavammin.

Kangasalalla, Lempäälässä ja Tampereella 31.8.2026

Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden valiokunta

Mauri Jussila, puheenjohtaja

Markku Virkamäki, 1. varapuheenjohtaja

Anita Huhtala, 2. varapuheenjohtaja